

مطالعه کمی و کیفی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و

کتابخانه‌های عمومی از سال ۱۳۸۷-۱۳۹۱

زینب ابراهیمی میلاجردی (نویسنده مسئول)

کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه خوارزمی

p.ebrahimi.m.m@gmail.com

نصرت ریاحی نیا

استاد گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه خوارزمی

nriahinia@khu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۲/۱۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۶/۱۱

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی کمی و کیفی مقالات ۱۸ شماره از نشریه علمی-پژوهشی تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی انجام شده است.

روش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی و رویکرد آن کتابسنجی است و در آن از روش تحلیل استنادی و تحلیل محتوا بهره‌گیری شده است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش عبارت از ۱۸ شماره از «فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی» از ابتدای پاییز ۱۳۸۷ تا پایان زمستان ۱۳۹۱ است.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان از پایین بودن میزان مشارکت زنان و بالا بودن مشارکت مردان در تهیه مقالات دارد. دانشگاه تهران بیشترین همکاری علمی را با فصلنامه داشته است. از نظر حوزه تخصصی نویسندگان، میزان همکاری متخصصان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و همچنین مدیریت با فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی بیش از متخصصان حوزه‌های دیگر بوده است. میانگین تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره از فصلنامه ۷/۷ بوده است. در رابطه با مدت زمان پذیرش مقالات، بیشترین تعداد مقالات در فاصله زمانی ۲-۳ ماه توسط فصلنامه پذیرفته شده‌اند. بیشترین مقالات فصلنامه از نوع پژوهشی بوده‌اند. استناد به مقالات و منابع لاتین بیش از سایر انواع منابع ارزیابی شده است.

اصالت/ارزش: نتایج حاصل از مطالعات استنادی و ارزیابی مؤلفه‌های مورد نظر در مطالعات کتابسنجی می‌تواند از نظر نشان دادن مقیاس‌های عملکرد فصلنامه، برای مؤلفان مقالات و نیز برای سردبیران و دست‌اندرکاران مجلات پژوهشی حائز اهمیت باشد.

کلیدواژه‌ها: تحلیل استنادی، تحلیل محتوا، ارزیابی کمی و کیفی، فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

مقدمه

پژوهش به مثابه فعالیتی برای هموار ساختن طریق علم و روشن‌کننده مسیر تجربه برای هر حوزه‌ای که داعیه پیمودن راه صحیح و دغدغه یافتن مطلوب‌ترین شیوه تجربه را دارد، امری اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. پژوهش، ضامن و پشتیبان توسعه و پیشرفت در هر حوزه علمی است (افقهی و باقری، ۱۳۸۷). هر فعالیت پژوهشی زمانی خاتمه می‌یابد که نتایج آن در اختیار جامعه علمی گذاشته شود و مورد ارزیابی قرار گیرد و تا زمانی که ارزیابی نشود هویت علمی نخواهد یافت و در شبکه علمی جایگاهی کسب نخواهد کرد. نتایج پژوهشی می‌تواند به صورت‌های گوناگون به جامعه علمی ارائه شود، اما رسانه پذیرفته شده برای انتقال نتایج پژوهش، مجلات علمی هستند (صالحی و رحیمی، ۱۳۸۵). در واقع مجلات یکی از نمودهای تولید علم به شمار می‌آیند و به عنوان یکی از مجاری برقراری ارتباطات علمی میان دست‌اندرکاران فعالیت‌های علمی محسوب می‌شوند (موحد و ایزدی، ۱۳۸۹). ارزش مجله‌های تخصصی و فنی بر اهل فن پوشیده نیست و کتابداران می‌دانند مقاله‌های منتشر شده در این مجله‌ها، به دلیل تازه بودن، کوتاه بودن مطالب، سرعت انتقال نتایج تفکر نویسنده به خواننده، ارزان‌تر بودن، ارائه مطالب بکر و تازه، تحلیل‌های بسیار دقیق از موضوع‌های پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع سریع، دسترسی آسان، معرفی آخرین پژوهش‌ها، انتقادهای و بررسی‌های اهل فن، و بالاخره تنوع مطالب و شکل ارائه، معمولاً برای پژوهشگران رشته‌های علمی و فنی جذابیت بیشتری دارد و از نظر کارهای پژوهشی نیز نسبت به کتاب‌های علمی، پرکاربردتر است (سلطانی، ۱۳۷۷). با توجه به نقش و اهمیت مجله‌های علمی در عرصه علم و افزایش تولیدات علمی، باید بیش از پیش کیفیت و محتوای این محمل‌ها را مورد توجه قرار داد و با اتکاء بر فنونی نظیر کتابسنجی، به ارزیابی و تحلیل آنها از جنبه‌های مختلف پرداخت.

مجلات علمی و تخصصی به ایفای دو کارکرد مهم تولید علم و ارتباط علمی می‌پردازند و به دلیل توجه به مسائل روزآمد و تولید دانش از ویژگی خاصی در مقام سنجش با سایر مواد نوشتاری برخوردار هستند که لازمه تداوم چنین کارکردهایی، ارزیابی و سنجش عملکرد مجلات است (ملیح، ۱۳۷۶). با توجه به جایگاه عمیق و گسترده این مواد اطلاعاتی باید تصویر روشنی از وضعیت آنها در حوزه‌های علمی مختلف ارائه داد. یکی از این حوزه‌های علمی که

فعالیت‌های پژوهشی قابل توجهی در آن به انجام می‌رسد و نتایج آن در قالب مقالات نشریات در دسترس مخاطبان قرار می‌گیرد، حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی است. در این حوزه، حدود ۱۳ عنوان نشریه معتبر وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری، در داخل کشور منتشر می‌شود که فصلنامه علمی-پژوهشی «تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی» با ضریب تأثیر ۰.۱۵۶ در سال ۱۳۹۱ نشریه‌ای مطرح در این حوزه به شمار می‌آید، که دارای فرایند داوری است و به منظور تبادل پژوهش در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌های مرتبط، از سال ۱۳۷۰ با نام «فصلنامه پیام کتابخانه» از سوی دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور شروع به کار کرد. انتشار این فصلنامه از سال ۱۳۸۳ به مدت ۵ سال متوقف گردید. همزمان با تبدیل هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، در سال ۱۳۸۷ مجدداً آغاز به کار نمود و پس از انتشار ۵ شماره و در عرض حدود یک‌سال از سوی کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور با نام جدید «تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی» موفق به اخذ درجه علمی-پژوهشی گردید و تاکنون مقالات مفیدی برای مخاطبان خود منتشر کرده است. اما با توجه به کاربردهای مهم مجلات تخصصی و نقش و اهمیت این فصلنامه برای جامعه کتابداران، تصویر روشن و اطلاعات سازمان‌یافته‌ای در مورد وضعیت استنادی، روند موضوعی، و کیفیت فصلنامه در دست نیست. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن برخی از مؤلفه‌ها در پی پاسخگویی به این مسئله است.

در مجموع نتایج حاصل از مطالعات استنادی و ارزیابی مؤلفه‌های مورد نظر در این نوع پژوهش‌ها می‌تواند برای طیفی از مخاطبان مجلات حائز اهمیت باشد، از آن جمله می‌توان به خوانندگان و نویسندگان مقالات این حوزه اشاره کرد که از وضعیت مجلات علمی حوزه تخصصی خود آگاهی پیدا می‌کنند. همچنین می‌تواند راهنمایی برای مسئولان بخش نشریات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی باشد و آنها را در امر شناسایی، انتخاب و مجموعه‌سازی مجلات علمی مربوط به این حوزه یاری رساند. علاوه بر این‌ها سردبیر و سایر دست‌اندرکاران در تهیه فصلنامه می‌توانند نتایج حاصل را مورد توجه قرار داده و آن را مبنایی برای سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آتی خود به منظور رفع نواقص احتمالی و بهبود وضعیت موجود قرار دهند. در نهایت نتایج این پژوهش مکملی است بر سایر پژوهش‌های انجام شده در این زمینه تا در کنار یکدیگر تصویر روشن‌تری از وضعیت نشریات کشور نشان دهند. از سویی

دیگر نیز می‌توان نتایج حاصل را با توجه به کاربردهای کتابسنجی با اهمیت دانست، زیرا پژوهش حاضر همچون سایر مطالعات کتابسنجی می‌تواند تا حدودی حوزه‌های پژوهشی محققان و موضوعاتی که بیشترین و کمترین فعالیت‌های پژوهشی روی آنها انجام شده را نشان دهد و با این وجود می‌توان حوزه‌های موضوعی را که مورد اهمیت هستند ولی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند را شناسایی کرد. بررسی وضعیت منابع استفاده شده در مآخذ مقالات می‌تواند بخشی از رفتار استناددهی نویسندگان در این حوزه علمی را مشخص سازد و در آخر اینکه هر یک از دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی و پژوهشی می‌توانند از میزان مشارکت خود در تولیدات علمی مربوط به حوزه‌ای خاص آگاهی پیدا کنند و در صورت وجود کاستی‌ها، تمهیداتی را به منظور تقویت برنامه‌ها و نیروی علمی و پژوهشی خود در نظر گیرند. با توجه به اهمیت و فواید مطرح شده، هدف اصلی این مطالعه آن است تا وضعیت مقالات شماره‌های ۵۴ تا ۷۱ نشریه علمی-پژوهشی «تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی» را در قالب ۱۲ مؤلفه مورد بررسی قرار دهد. با توجه به هدف ذکر شده پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

- ۱) میانگین تعداد مقاله‌های منتشر شده در فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی در هر شماره و سال چه میزان بوده است؟
- ۲) وضعیت مدت زمان پذیرش مقالات به منظور انتشار در فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی چگونه بوده است؟
- ۳) میزان مشارکت پدیدآوران مقاله‌های فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی بر حسب جنسیت چه اندازه بوده است؟
- ۴) پدیدآوران مقاله‌های فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی دارای چه مقطع و رتبه علمی بوده‌اند؟
- ۵) میزان مشارکت دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات علمی-پژوهشی در ارائه مقاله‌های فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی چقدر بوده است؟
- ۶) میزان همکاری متخصصان سایر رشته‌های علمی در ارائه مقالات به فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی چقدر بوده است؟

- ۷) میزان همکاری پدیدآوران در نگارش مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی چه اندازه بوده است؟
- ۸) نوع مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از نظر تألیفی و ترجمه‌ای بودن چگونه بوده است؟
- ۹) توزیع استنادهای مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از نظر زبان و نوع منابع اطلاعاتی به چه صورت بوده است؟
- ۱۰) پراکندگی موضوعی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی به چه صورت بوده است؟
- ۱۱) دسترسی آزاد به متن کامل مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی در چه سطحی است؟
- ۱۲) وضعیت ظاهری و کیفیت فنی فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی چگونه بوده است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و با رویکرد کتابسنجی است که در آن از روش تحلیل استنادی استفاده شده است که یکی از متداول‌ترین فنون کتابسنجی به شمار می‌آید. تحلیل استنادی یکی از ابزارهای مفید برای ارزیابی متون علمی است که مدارک و نویسندگان آنها، مجلاتی که مدارک در آنها منتشر می‌شوند و یا کشورها را به عنوان تولیدکننده آن مدارک مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهد (عصاره، ۱۳۷۷). همچنین به منظور شناسایی روند موضوعی آثار منتشر شده در فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش را ۱۸ شماره (زمستان ۱۳۹۱- پاییز ۱۳۸۷) از «فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی» تشکیل می‌دهد. به منظور گردآوری داده‌ها و بررسی ۱۲ مؤلفه که عبارت‌اند از: جنسیت، سطح علمی، وابستگی سازمانی، و حوزه تخصصی پدیدآوران، تعداد کل مقالات، مدت زمان پذیرش مقالات، همکاری پدیدآوران مقالات، نوع مقالات، وضعیت استنادهای مقالات، موضوع مقالات، میزان دسترس‌پذیری به مقالات مجله و کیفیت ظاهری فصلنامه، از چک‌لیست استفاده شده و از طریق وب‌سایت فصلنامه

و بانک نشریات کشور نسخه های پی.دی.اف مقالات فصلنامه مورد مشاهده و بررسی قرار گرفت. برای انجام این پژوهش از چک‌لیستی استفاده شد که بر اساس مطالعه آیین‌نامه نشریات کشور، فرم ارزشیابی سالانه نشریات علمی و پژوهشی علوم پزشکی و بررسی سایر مطالعات صورت گرفته و همسو با این پژوهش به دست آمده است. داده‌های مربوط به مؤلفه‌های جنسیت پدیدآوران، مدرک یا مقطع تحصیلی و رتبه علمی پدیدآوران، وابستگی سازمانی پدیدآور، حوزه تخصصی پدیدآور و مدت زمان پذیرش مقالات از طریق اطلاعات ارائه شده در ابتدای مقالات استخراج شده است. گرایش موضوعی هر یک از مقالات با بررسی عنوان، چکیده، کلیدواژه‌ها و در صورت لزوم با مطالعه متن اصلی مقاله استخراج شد و با رده‌بندی موضوعی لیزا^۱ تطبیق داده شد. یافته‌های حاصل از پژوهش با استفاده از نرم افزار اکسل در قالب جداول نمایش داده شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

یافته‌ها

برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها در پژوهش حاضر از آمار توصیفی استفاده شده است و به منظور درک بهتر، و پاسخگویی به هر یک از پرسش‌های پژوهش، نتایج حاصل در قالب جدول نمایش داده شده است که به شرح زیر است:

در پاسخ به پرسش اول پژوهش در رابطه با میانگین تعداد مقاله‌های منتشر شده در هر شماره و در هر سال از فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، باید گفت که در این دوره زمانی مجموعاً ۱۵۸ عنوان مقاله منتشر شده است که از این تعداد ۱۸ مورد آن مربوط به یادداشت سردبیر و یک مورد نیز نمایه فصلنامه بوده که از جامعه پژوهش حذف شده‌اند و از ۱۳۹ عنوان مقاله باقی مانده بیشترین تعداد مقالات، مربوط به سال هجدهم، شماره ۶۸ است که در این شماره تعداد ۱۰ مقاله منتشر شده است. صرف نظر از دو شماره ۵۴ و ۵۵ که مربوط به نیمه دوم سال ۱۳۸۷ است، از میان سال‌های ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ بیشترین تعداد مقالات در سال‌های ۱۳۸۸، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۱ با تعداد ۳۲ عنوان مقاله منتشر شده است. به طور متوسط میانگین تعداد مقاله‌های منتشر شده در هر شماره و در هر سال از فصلنامه به ترتیب ۷/۷ و ۳۰/۸ عنوان مقاله بوده است.

1. Library and Information Science Abstracts (LISA)

جدول ۱. توزیع فراوانی مدت زمان پذیرش مقالات فصلنامه

مدت زمان پذیرش مقالات	فراوانی	درصد خام
۱ ماه و کمتر	۱۰	۷
۱-۲ ماه	۲۰	۱۴
۲-۳ ماه	۳۸	۲۷
۳-۴ ماه	۲۵	۱۸
۴-۵ ماه	۱۲	۹
۵-۶ ماه	۱۱	۸
۶ ماه تا ۱ سال	۱۳	۹
بیش از ۱ سال	۴	۳
ذکر نشده	۵	۴
ناقص	۱	۱
مجموع	۱۳۹	۱۰۰

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش در رابطه با مدت زمان پذیرش مقالات، داده‌های موجود در جدول ۱ حاکی از آن است که از میان ۱۳۹ مقاله، در ۵ مورد آن فاصله زمانی بین دریافت تا پذیرش مقاله درج نشده بود و در یک مورد تاریخ پذیرش به صورت ناقص درج شده بود. از ۱۳۳ مقاله باقی مانده بیشترین مقالات با فراوانی ۳۸ (۲۷ درصد)، در فاصله زمانی ۲-۳ ماه و پس از آن ۲۵ مقاله (۱۸ درصد) در فاصله زمانی ۳-۴ ماه پذیرش شده‌اند. در فاصله زمانی ۱ ماه و کمتر تنها ۱۰ مقاله پذیرش شده است. مدت زمان پذیرش ۱۷ مقاله بیش از ۶ ماه بوده که پذیرش ۱۳ مورد آن ۶ ماه تا یک سال و پذیرش ۴ مورد آن بیش از یک سال به طول انجامیده است.

در پاسخ به پرسش سوم پژوهش در رابطه با میزان مشارکت پدیدآوران در ارائه مقالات بر حسب جنسیت، یافته‌ها نشان داد که در ۱۳۹ مقاله مورد بررسی در مجموع ۲۹۱ پدیدآور در نگارش مقالات مشارکت داشته‌اند. که از این میان، ۳۹ درصد از مشارکت کنندگان در تولید مقالات را زنان تشکیل داده‌اند و مردان نیز ۶۱ درصد در تولید مقالات مشارکت داشته‌اند.

جدول ۲. توزیع فراوانی مقطع و رتبه علمی پدیدآوران

مقطع یا رتبه علمی پدیدآور	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	عضو هیئت علمی بدون ذکر رتبه	دانش آموخته دکترا	دانشجوی دکترا	دانش آموخته کارشناسی ارشد	دانشجوی کارشناسی ارشد	دانش آموخته کارشناسی	ذکر نشده	سایر موارد	مجموع کل
فراوانی	۲۱	۲۴	۶۱	۹	۱۷	۴	۲۹	۹۶	۱۸	۶	۲	۴	۲۹۱
درصد خام	۷	۸	۲۱	۳	۶	۱	۱۰	۳۳	۶	۲	۱	۱	۱۰۰

در پاسخ به پرسش چهارم پژوهش، سطح علمی پدیدآوران مقالات از نظر مقطع و رتبه علمی مورد بررسی قرار گرفته است. داده‌های موجود در جدول ۲ حاکی از آن است که از مجموع ۲۹۱ پدیدآور، بیشترین سهم در ارائه مقالات به دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد به تعداد ۹۶ نفر (۳۳ درصد) اختصاص دارد و پس از آن نویسندگانی با رتبه علمی استادیار (۲۱ درصد) بیشترین سهم را در تولید مقالات علمی داشته‌اند. در مقابل کمترین میزان مشارکت از دانش‌آموختگان دکترا و کارشناسی بوده است. لازم به ذکر است که دانش‌آموختگان کارشناسی در این دوره زمانی مشارکتی در تولید مقالات علمی فصلنامه نداشته‌اند. به صورت مجزا در میان دانشجویان و دانش‌آموختگان، بیشترین سهم را در ارائه مقالات، ۹۶ نویسنده با مدرک کارشناسی ارشد داشته‌اند و کمترین تعداد پدیدآورندگان، به تعداد ۴ نفر مربوط به دانش‌آموختگانی می‌شود که دارای مدرک دکترا هستند. همچنین در میان ۱۳۲ عضو هیئت علمی، نویسندگانی با رتبه علمی استادیار به تعداد ۶۱ نفر، بیشترین مشارکت علمی را داشته و کمترین مشارکت از سوی نویسندگانی با رتبه علمی مربی مشاهده شده است. به طور کلی ۵۳ درصد از دانشجویان و دانش‌آموختگان و ۴۵ درصد از اعضای هیئت علمی در نگارش مقالات مشارکت داشته‌اند.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و
کتابخانه‌های عمومی

مطالعه کمی و کیفی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از سال ۱۳۸۷-۱۳۹۱

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان مشارکت نوع دانشگاه‌ها و سایر مراکز علمی-پژوهشی با فصلنامه

دانشگاه‌های تهران		فراوانی	درصد خام
دانشگاه تهران		۵۲	۱۸
وزارت علوم	دانشگاه علوم اقتصادی، خوارزمی، علوم پزشکی شهید بهشتی	۳	۱
	الزهرا	۸	۳
	تربیت مدرس	۱۳	۴
	علامه طباطبایی	۹	۳
	شهید بهشتی	۹	۳
	علوم پزشکی تهران	۳	۱
بهداشت	علوم پزشکی ایران	۲	۱
	امام صادق	۵	۲
آزاد اسلامی	علوم و تحقیقات	۲۱	۷
	شهری	۱	۰.۳۴
	تهران شمال	۸	۳
پیام نور	پیام نور	۲	۱
	پیام نور تهران	۴	۱
مجموع		۱۴۰	۴۸
دانشگاه‌های شهرستان‌ها		فراوانی	درصد خام
وزارت علوم	سیستان و بلوچستان	۲	۱
	رازی کرمانشاه، شهید باهنر کرمان، تربیت معلم آذربایجان	۳	۱
	فردوسی مشهد	۲	۱
	بجنورد	۲	۱
	یزد	۷	۲
	بیرجند	۴	۱
	سمنان	۳	۱
	قم	۲	۱
	شیراز	۹	۳
	شهید چمران اهواز	۱۴	۵
	اصفهان	۱۷	۶

←

			→	
۱	۲	علوم پزشکی کرمان، علوم پزشکی بابل	وزارت بهداشت	
۱	۲	علوم پزشکی جندی شاپور اهواز		
۲	۵	علوم پزشکی اصفهان		
۱	۴	بناب، تاکستان، زرنند، قم	آزاد اسلامی	غیر دولتی
۲	۷	همدان		
۱	۲	امام رضا مشهد	غیر انتفاعی	
۰.۳۴	۱	جهاد دانشگاهی استان یزد		
۱	۳	مشهد، شیراز، شهررضا	پیام نور	
۳۱	۹۱	مجموع		
درصد خام	فراوانی	سایر مراکز علمی و فرهنگی		
۱	۲	دانشگاه یو ام مالزی	تجارت	
۸	۲۲	اداره کل فرهنگ و ارشاد استان مازندران، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، کتابخانه سازمان آب و برق خوزستان و ...		
۲	۵	نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور		
۱	۲	کتابخانه عمومی امام خمینی اسلامشهر		
۱	۲	کتابخانه ملی ایران		
۱۱	۳۳	مجموع		
۹	۲۷	ذکر نشده		
۱۰۰	۲۹۱	مجموع کل		

در پاسخ به پرسش پنجم پژوهش در رابطه با میزان مشارکت دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات علمی-پژوهشی با فصلنامه، داده‌های موجود در جدول ۳ حاکی از آن است که از ۲۹۱ ارائه‌دهنده مقاله، ۱۷۸ نویسنده (۶۱ درصد) از سوی دانشگاه‌های دولتی، ۴۴ نویسنده (۱۵ درصد) از سوی دانشگاه‌های غیردولتی، ۹ نویسنده (۳ درصد) از سوی دانشگاه‌های پیام نور و ۳۳ نویسنده (۱۱ درصد) نیز از سوی سایر مراکز و مؤسسات علمی مقاله ارائه داده‌اند. لازم به ذکر است که در این گروه سهم مشارکت دانشگاه‌های خارج از کشور در ارائه مقاله به فصلنامه، فقط ۲ عنوان مقاله

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

مطالعه کمی و کیفی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از سال ۱۳۹۱-۱۳۸۷

بوده که از سوی دانشگاه یو.ام.مالزی ارائه شده است. به صورت مجزا در میان دانشگاه‌های دولتی، دانشگاه تهران با ۵۲ مقاله و دانشگاه اصفهان با ۱۷ مقاله بیشترین سهم را در ارائه مقالات به خود اختصاص داده‌اند. در میان دانشگاه‌های غیردولتی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی تهران با ۲۱ مقاله بیشترین مشارکت را با فصلنامه داشته‌اند. در میان دانشگاه‌های پیام نور، دانشگاه پیام نور تهران با ارائه ۴ مقاله با فصلنامه همکاری داشته است. از میان سایر مراکز و مؤسسات علمی و پژوهشی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور با ۱/۴ درصد بیشترین سهم مشارکت را به خود اختصاص داده است. میزان همکاری دانشگاه‌های تهران و دانشگاه‌های سایر شهرستان‌ها با فصلنامه به ترتیب ۴۸ درصد و ۳۱ درصد است.

جدول ۴. توزیع فراوانی رشته‌های علمی پدیدآوران

اسم رشته	فراوانی	درصد خام
علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۱۸۹	۶۳.۹
علم اطلاعات و دانش‌شناسی پزشکی	۷	۲.۴
مدیریت	۱۱	۳.۸
مدیریت صنعتی	۱۰	۳.۴
مدیریت سیستم‌ها، مدیریت بازرگانی	۸	۲.۷
روان‌شناسی	۶	۲.۱
علوم تربیتی	۵	۱.۷
مدیریت فن اوری اطلاعات	۳	۱
مدیریت آموزشی، معماری، اقتصاد	۶	۲.۱
مدیریت اجرایی، مدیریت دولتی، مدیریت رسانه، معارف اسلامی، قرآن و علوم حدیث، فرهنگ و ارتباطات، علوم اجتماعی، حقوق عمومی، ادبیات، آموزش از راه دور، کارآفرینی، مدیریت مالی	۴۹	۱۶.۸
مجموع	۲۹۱	۱۰۰

در پاسخ به پرسش ششم پژوهش در رابطه با میزان همکاری متخصصان سایر رشته‌های علمی در ارائه مقالات فصلنامه، داده‌های موجود در جدول ۴ نشان می‌دهد که متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی با فراوانی ۱۸۶ نفر (۶۳/۹ درصد) بیشترین همکاری را در ارائه مقالات علمی با فصلنامه داشته‌اند. پس از آن، متخصصان مدیریت به تعداد ۱۱ نفر (۳/۸ درصد) و نویسندگانی با رشته علمی مدیریت صنعتی با فراوانی ۱۰ نفر (۳/۴ درصد) بیشترین همکاری را داشته‌اند. تنها ۷ نفر از متخصصان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی پزشکی (۲/۴ درصد) با فصلنامه همکاری داشته‌اند. در میان متخصصان سایر حوزه‌های علمی، متخصصان رشته مدیریت و گرایش‌های آن بیشترین مشارکت را در نگارش مقالات علمی فصلنامه داشته‌اند.

جدول ۵. توزیع فراوانی همکاری پدیدآوران در نگارش مقالات

سال	۱ نویسنده	۲ نویسنده	۳ نویسنده	۴ نویسنده
پاییز و زمستان ۱۳۸۷	۴	۱۰	۰	۰
۱۳۸۸	۹	۲۰	۲	۱
۱۳۸۹	۶	۱۹	۶	۱
۱۳۹۰	۳	۱۴	۸	۴
۱۳۹۱	۶	۱۳	۱۳	۰
فراوانی	۲۸	۷۶	۲۹	۶
درصد خام	۲۰	۵۵	۲۱	۴

در پاسخ به پرسش هفتم پژوهش در رابطه با میزان همکاری پدیدآوران در نگارش مقالات فصلنامه، طبق جدول ۵ در مجموع ۱۳۹ مقاله با همکاری ۲۹۱ نویسنده منتشر شده است. بیشترین مقالات ارائه شده به صورت گروهی، توسط ۲ نویسنده پدید آمده است که ۷۶ عنوان مقاله (۵۵ درصد) را به خود اختصاص داده‌اند و پس از آن ۲۱ درصد از مقالات حاصل همکاری ۳ نویسنده بوده است. سایر مقالات فصلنامه میل به سوی تک نویسنده‌گی داشته‌اند یعنی ۲۸ مقاله معادل ۲۰ درصد، توسط ۱ نویسنده ارائه شده است. مقالاتی که توسط ۵ نویسنده یا بیشتر ارائه شده باشند در این دوره زمانی در فصلنامه وجود نداشت.

جدول ۶. توزیع فراوانی مقالات تألیفی و ترجمه‌ای

درصد خام	فراوانی	نوع مقاله
۸۰	۱۱۱	پژوهشی
۱۹	۲۷	مروری
۱	۱	ترجمه
۱۰۰	۱۳۹	مجموع

در پاسخ به پرسش هشتم پژوهش در رابطه با نوع مقالات فصلنامه، بررسی‌ها نشان داده است که سهم تألیف از ترجمه بسیار بیشتر بوده است. بر اساس داده‌های جدول ۶، از ۱۳۹ مقاله مورد بررسی ۱۳۸ عنوان مقاله تألیف بوده و تنها ۱ مورد ترجمه بوده است. در میان مقالات تألیفی، ۱۱۱ عنوان (۸۰ درصد) آن مقاله پژوهشی است و ۲۷ عنوان (۱۹ درصد) آن مقاله مروری است.

جدول ۷. توزیع فراوانی زبان و نوع منابع مقالات فصلنامه

مجموع	نوع منابع					مجموع	زبان منابع		وضعیت استناددهی
	سایر انواع منابع	منابع اینترنتی	منابع چاپی				لاتین	فارسی	
			پایان‌نامه	مقاله	کتاب				
۳۰۲۶	۳۴	۴۲۰	۳۰۹	۱۴۱۸	۸۴۵	۳۰۲۷	۱۵۹۲	۱۴۳۵	فراوانی
۱۰۰	۱	۱۴	۱۰	۴۷	۲۸	۱۰۰	۵۳	۴۷	درصد خام

در پاسخ به پرسش نهم پژوهش در رابطه وضعیت استناددهی مقالات فصلنامه، داده‌های جدول ۷ حاکی از آن است که در نگارش ۱۳۸ مقاله فصلنامه (صرف‌نظر از یک مورد مقاله ترجمه شده) مجموعاً به ۳۰۲۷ منبع اطلاعاتی استناد شده است و میانگین تعداد استنادها به ازاء هر مقاله ۲۱/۹۳ مورد بوده است. از نظر زبان منابع مورد استناد، به منابع عربی استنادی نشده است و از بین منابع فارسی و لاتین، منابع لاتین با ۵۳ درصد و منابع فارسی با ۴۷ درصد مورد استناد قرار گرفته‌اند. از نظر نوع منابع مورد استناد نیز، به منابع چاپی با فراوانی ۲۵۷۲، بیش از منابع اینترنتی استناد شده است. در میان منابع چاپی بیشترین میزان استناد با ۴۷ درصد به مقالات

اختصاص دارد و پس از آن کتاب‌ها با ۲۸ درصد مرتبه دوم قرار دارند و کمترین میزان استناد با ۱۰ درصد به پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها اختصاص دارد. ۱ درصد از کل استنادها نیز به سایر مواد مربوط می‌شود که شامل طرح‌های تحقیقاتی، گزارش‌ها، کارگاه‌ها، اسناد، چکیده مقاله، متن مصاحبه، پلی‌کپی، کنفرانس و پاور پوینت است که در این میان استناد به طرح‌های تحقیقاتی و گزارش‌ها بیش از سایر موارد بوده است. در میان استنادها، یک مورد استناد فارسی وجود داشت که به طور کامل ذکر نشده بود و تنها به نام پدیدآور اکتفا شده بود.

جدول ۸. توزیع فراوانی گرایش موضوعی مقالات فصلنامه

موضوعات	علم اطلاعات و دانش‌شناسی	کتابخانه‌ها و مراکز منابع	فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات	دانش و یادگیری	ذخیره و بازیابی اطلاعات	استفاده از کتابخانه و کاربران	سازماندهی دانش	مواد	حرفه	خدمات فنی	فن‌آوری کتابخانه	تبادل اطلاعات	رساله	مطالعه	سازمان	دیگر موضوعات	ساختن کتابخانه	مجموع
فراوانی	۱۱	۲۵	۱۱	۱۲	۵	۱۳	۳	۱۵	۱۲	۲	۳	۲	۴	۹	۹	۱	۲	۱۳۹
درصد	۸	۱۸	۸	۹	۴	۹	۲	۱۱	۹	۱	۲	۱	۳	۶	۶	۱	۱	۱۰۰

در پاسخ به پرسش دهم پژوهش در رابطه با گرایش موضوعی مقالات فصلنامه، طبق جدول ۸ از مجموع ۱۳۹ مقاله مورد بررسی، ۱۸ درصد موضوع مقالات فصلنامه، کتابخانه‌ها و مراکز منابع بوده است و پس از آن به ترتیب موضوعات مواد و استفاده از کتابخانه و کاربران با فراوانی‌های ۱۵ و ۱۳ دارای رتبه‌های دوم و سوم هستند. موضوعات خدمات فنی، تبادل اطلاعات و ساختمان کتابخانه، نسبت به سایر موضوعات کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند و مجموعاً ۶ عنوان مقاله در این حوزه‌های موضوعی نگارش شده است.

در پاسخ به پرسش یازدهم پژوهش، وضعیت دسترسی آزاد به مقالات فصلنامه از سه جنبه دسترسی به متن کامل مقالات از طریق وب، فرمت ارائه مقالات و برخورداری مجله از وب سایت، مورد توجه قرار گرفته است. پس از بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی و برقراری ارتباط از

طریق پست الکترونیکی با نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، نتایج نشان داد که از طریق پرداخت مبلغ و تکمیل فرم اشتراک موجود در وب سایت فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی و ارسال آن به دفتر فصلنامه، می‌توان چهار شماره از فصلنامه را مشترک شد و به نسخه چاپی آن دسترسی پیدا کرد. علاوه بر این با حضور در دفتر فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی می‌توان برخی شمارگان را در صورت موجودی، به صورت رایگان دریافت کرد. از طریق اینترنتی، با عضویت در بانک اطلاعات نشریات کشور و پرداخت وجه می‌توان به نسخه پی.دی.اف مقالات فصلنامه از شماره ۵۴ تا پایان شماره ۷۱ دسترسی داشت. همچنین دسترسی رایگان به نسخه پی.دی.اف مقالات شماره‌های ۵۶ تا ۶۹ فصلنامه از طریق مراجعه به وبسایت مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی امکان‌پذیر است. از طریق عضویت در پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» نیز دسترسی به شماره‌های فصلنامه فراهم شده که می‌توان مقالات را در قالب فایل‌های «پی.دی.اف» و «اچ.تی.ام.ال»، دانلود کرد و به مشاهده متن مقالات و تصویر اسکن شده از فرمت چاپی مقالات پرداخت. در سایت خود فصلنامه با آدرس اینترنتی www.publiij.ir نیز می‌توان مقالات فصلنامه را دریافت کرد و همچنین امکان کسب اطلاعاتی در مورد فصلنامه و راهنمای نگارش و داوری مقالات نیز در این وبسایت فراهم شده است.

در پاسخ به پرسش دوازدهم پژوهش در رابطه با وضعیت ظاهری مجله، مؤلفه‌های مربوط به درج عنوان کامل و صحیح مجله بر روی جلد، درج آرم مجله بر روی جلد، درج دوره، شماره، نوبت انتشار، شاپا و لیست مقالات بر روی جلد، کیفیت خوانایی و واضح بودن چاپ محتویات و روی جلد، مطابقت اندازه فونت با اندازه صفحه و صفحه‌آرایی مناسب، مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که فصلنامه از این جهت در شرایط مطلوبی قرار دارد. طراحی روی جلد و طراحی صفحات به ترتیب از شماره‌های ۵۹ و ۶۴ تغییر کرده که از شماره ۶۴ بسیار بهبود یافته است. در اولین شماره در دور جدید انتشار یعنی شماره ۵۴ دوره مجله روی جلد ذکر نشده بود.

نتیجه‌گیری

در این بخش یافته‌های حاصل از پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتایج با برخی از مطالعات پیشین مقایسه خواهند شد:

میانگین تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره از فصلنامه ۷/۷ مقاله بوده که این آمار تقریباً با نتایج پژوهشی که محمدی و دادگر (۱۳۸۶) انجام داده‌اند مشابه است و در مقایسه با آمار مربوط به مجله «پیام کتابخانه» در پژوهش مقصودی (۱۳۸۷)، رشد قابل توجهی به چشم می‌خورد. این نتایج هم‌راستا با مطالعه کاووراسیا^۱ (۲۰۰۸) است زیرا او پیش‌بینی کرده بود که یک روند رو به رشدی در تعداد مقالات مجلات مربوط به حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی وجود خواهد داشت. می‌توان گفت فصلنامه از نظر وضعیت تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار داد زیرا طبق ماده ۴-۲ مربوط به آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور، هر شماره از نشریه علمی و پژوهشی باید حداقل دارای ۶ مقاله باشد. لازم به ذکر است که از ۱۳۹ عنوان مقاله منتشر شده در این دوره زمانی ۱ مورد آن ترجمه بوده که تعداد قابل توجهی نیست، اما نمی‌تواند امر مقبولی برای یک نشریه علمی-پژوهشی باشد زیرا بر اساس ماده ۵-۴ آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور، نشریه علمی-پژوهشی نمی‌تواند مقالات ترجمه‌ای را چاپ کند (آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور، ۱۳۹۰).

در رابطه با مدت زمان پذیرش مقالات، بیشترین تعداد مقالات در فاصله زمانی ۲-۳ ماه توسط فصلنامه پذیرفته شده‌اند و در مجموع بیش از نیمی از مقالات در کمتر از ۳ ماه داوری و پذیرش آنها صورت گرفته است و از این جهت، فصلنامه از این جهت در شرایط مطلوبی قرار گرفته است. اما نکته قابل توجه در این زمینه، مربوط به ۱۳ مقاله‌ای است که مدت پذیرش آنها بیش از ۶ ماه، و در برخی موارد بیش از ۱ سال به طول انجامیده است. این امر می‌تواند برای هر فصلنامه‌ای یک نقطه ضعف به حساب آید، زیرا عدم توجه به این مسئله می‌تواند بر روی نارضایتی متقاضیان چاپ مقاله در مجلات تأثیرگذار باشد. از دلایلی که ممکن است در به طول انجامیدن اخذ پذیرش اثرگذار باشد، عدم اصلاح مقاله در موعد مقرر توسط مؤلفان و اشکال در اصلاحات و رفت‌وبرگشت‌های بسیار مقالات تا رسیدن به شرایط مطلوب باشد. از این رو بهتر است فصلنامه‌ها حداقل و حداکثر زمانی را برای داوری اولیه، اصلاح مقالات، داوری نهایی و پذیرش مقالات ارسالی داشته باشند و آن را به اطلاع نویسندگان برسانند. همچنین با افزایش تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره، انتشار مقالات در فواصل زمانی کوتاه‌تر امکان‌پذیر خواهد شد.

1. Chaurasia

میزان مشارکت پدیدآوران در ارائه مقالات بر حسب جنسیت گویای آن بود که بیش از ۶۰ درصد نویسندگان مقالات مرد بوده‌اند که نشان از پایین بودن میزان مشارکت زنان و نقش پررنگ مردان در تهیه مقالات دارد. نتایج حاصل از این پژوهش در این زمینه، هم راستا با نتایج پژوهش اباذری (۱۳۸۱)، و سلک و بزرگی (۱۳۸۹) است. نتایج مطالعات آن‌ها حاکی از آن بود که نویسندگان مرد سهم بیشتری را در پدیدآوردن مقالات به خود اختصاص می‌دهند. این امر می‌تواند ناشی از آن باشد که تعداد اعضای هیأت علمی مردان بیشتر از زنان است. سیدین و باب الحوائجی (۱۳۸۸) در بررسی جنسیت نویسندگان پایان‌نامه‌های رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی موجود در دانشگاه‌های آزاد اسلامی به نتایجی خلاف پژوهش‌های پیشین دست یافتند زیرا تعداد پایان‌نامه‌های نگارش شده توسط زنان دو برابر مردان بوده است. با توجه به اینکه رشد تحصیلی زنان در سال‌های اخیر رقم چشمگیری داشته است و بیشتر تحصیل‌کنندگان و دانش‌آموختگان در این رشته را زنان تشکیل می‌دهند، انتظار می‌رود میزان مشارکت خود را در تولیدات علمی در قالب مقالات افزایش دهند.

شواهد حاکی از آن است که در این دوره زمانی میزان مشارکت دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد و اعضای هیأت علمی با رتبه استادیاری در ارائه مقالات علمی بیش از سایر نویسندگان با رتبه‌ها و مدارک علمی دیگر بوده است. مقصودی (۱۳۸۷) نیز در نتیجه‌گیری از پژوهش خود دریافت که در فصلنامه «پیام کتابخانه»، نویسندگان دارای مدرک کارشناسی ارشد بیش از بقیه بوده‌اند و پس از آن اعضای هیأت علمی قرار گرفته‌اند. این امر می‌تواند ناشی از آن باشد که بیشتر مقالات کارشناسی ارشد مستخرج از پایان‌نامه بوده که توسط استادان هدایت شده‌اند. نکته قابل توجه عدم مشارکت دانشجویان کارشناسی است. با توجه به نظام آموزش عالی، شاید یکی از علل اصلی این مسئله عدم نیاز و الزام به نگارش مقاله برای دانشجویان این مقطع علمی باشد زیرا مصوبه‌ای در این زمینه وجود ندارد. از سوی دیگر به دلیل آشنایی اندک آنها با شیوه نگارش مقاله پژوهشی و عدم گزراندن درس روش تحقیق، مقالاتی که از سوی آنها ارائه می‌شود عموماً از کیفیت مطلوب برخوردار نبوده و مورد پذیرش نشریات قرار نمی‌گیرد. در مورد میزان مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی در ارائه مقالات به فصلنامه، دانشگاه‌ها و مراکز زیادی همکاری داشته‌اند اما می‌توان گفت که در کل، دانشگاه‌های دولتی و

از آن میان دانشگاه تهران بیشترین سهم مشارکت علمی با فصلنامه را به خود اختصاص داده است. همچنین در میان سایر مراکز و مؤسسات علمی و پژوهشی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور بیشترین سهم را در ارائه مقالات علمی داشته است. این مورد می‌تواند ناشی از آن باشد که صاحب امتیاز فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور است، از این رو در میان سایر مراکز علمی و پژوهشی بیشترین سهم را در ارائه مقالات به خود اختصاص داده است. همچنین سردبیر فصلنامه، عضو هیأت علمی و استاد گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تهران است از این رو در میان دانشگاه‌های دولتی نیز دانشگاه تهران بیشترین همکاری علمی را با فصلنامه دارد.

میزان همکاری متخصصان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی با فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی بیش از متخصصان حوزه‌های دیگر بوده است. این نکته در پژوهش‌های مشابه دیگر نیز به چشم می‌خورد، چنانکه مقصودی (۱۳۸۷) و افتخاری و چشمه سهرابی (۱۳۸۹) در تحقیقات خود اظهار داشتند که حوزه تخصصی اکثر نویسندگان مقالات، علم اطلاعات و دانش‌شناسی بوده است و همکاری متخصصان سایر رشته‌ها در ارائه مقالات علمی با مجلات تخصصی این حوزه، از عمق قابل توجهی برخوردار نیست. از نظر همکاری متخصصان سایر حوزه‌ها باید گفت که یک رشته علمی به تنهایی پیشرفت نمی‌کند، بلکه پیشرفت هر علمی با پیشرفت رشته‌های نزدیک به خود ارتباط مستقیم دارد. رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیز ارتباط بسیار نزدیکی با رشته‌هایی مانند علوم رایانه، فن‌آوری اطلاعات، ارتباطات، مدیریت و ... دارد (نوروزی، ۱۳۸۶). از این رو همکاری متخصصان سایر رشته‌ها نظیر مدیریت، روان‌شناسی، علوم تربیتی و ... در نگارش مقالات مربوط به حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در این فصلنامه امری طبیعی است و در این دوره زمانی نیز وجود مقالات بین‌رشته‌ای در این مجله در شرایط نسبتاً مطلوبی قرار دارد و با توجه به نزدیکی این رشته به علوم رایانه، ارتباطات، فن‌آوری اطلاعات، مدیریت، علوم اجتماعی و ... انتظار می‌رود میزان این همکاری‌ها بیش از این باشد زیرا تلاش برای افزایش همکاری‌ها می‌تواند منجر به توسعه رشته گردد.

۱۳۹ مقاله منتشر شده در فصلنامه حاصل تلاش علمی ۲۹۱ نویسنده بوده است که بیش از

نیمی از مقالات با همکاری ۲ نویسنده به رشته تحریر درآمده و حدود یک پنجم مقالات به صورت انفرادی توسط محققان ارائه شده است و تنها ۲۳ عنوان مقاله توسط بیش از دو نویسنده نگارش شده‌اند. نتایج بازگوکننده آن است که در این دوره زمانی، تعداد مقالاتی که از طریق همکاری دو نویسنده نوشته شده‌اند در مقایسه با مقالاتی که به صورت انفرادی نگارش شده‌اند بیشتر بوده که تمایل نویسندگان برای انجام کار گروهی را نشان می‌دهد. نتیجه پژوهش حاضر منطبق با یافته‌های کاووراسیا (۲۰۰۸) و آهارونی^۱ (۲۰۱۲) است زیرا آنها نیز به این نتیجه رسیدند که اکثر محققان علم اطلاعات و دانش‌شناسی ترجیح می‌دهند تحقیقات گروهی انجام دهند. انجام فعالیت‌های پژوهشی مشترک منجر به افزایش کیفیت مقالات می‌شود که این امر از اهمیت و ضرورت برخوردار است، از این روی انتظار می‌رود پژوهش‌هایی که حاصل همکاری میان بیش از دو نویسنده است درصد بیشتری از مقالات این فصلنامه و سایر مجلات این حوزه را تشکیل دهد؛ چرا که محمودی و اخوتی (۱۳۸۷) در بررسی پنج مجله علمی حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی مطرح کردند که بیش از ۸۵ درصد مقالات به صورت فردی نوشته شده است که البته فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از این لحاظ از وضعیت خوبی برخوردار است.

نتایج نشان داد که مقالات پژوهشی بیش از مقالات مروری و ترجمه‌ای در فصلنامه منتشر شده است و فقط یک عنوان مقاله ترجمه وجود داشته است. از دیدگاهی دیگر می‌توان گفت که طی سال‌های مورد بررسی ۱۳۸ عنوان مقاله تألیفی و یک مقاله ترجمه ارائه شده است. این نتایج نشان دهنده آن است که نویسندگان، گرایش بیشتری به تألیف و ارائه مقالات پژوهشی دارند و سیاست فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی نیز بیشتر به پذیرش و انتشار مقالات تألیفی و پژوهشی است، زیرا انتشار مقالات پژوهشی اصیل از عوامل مهم در اخذ و حفظ اعتبار علمی-پژوهشی برای مجلات تخصصی به شمار می‌آید. این امر در توافق با نتایج حاصل از تحقیقات تیمورخانی (۱۳۸۱) و شهریاری (۱۳۸۵) است که در بررسی مقالات «فصلنامه کتاب» و «فصلنامه علوم اطلاع‌رسانی» نشان دادند که نیمی از مقالات و مطالب منتشر شده تألیفی هستند. همچنین بررسی ۱۱ دوره از فصلنامه پیام کتابخانه در پژوهش اباذری

1. Aharony

(۱۳۸۱) گویای آن بود که ۴۰ درصد مقالات ترجمه هستند که این مقدار در سال‌های اخیر به ۱ درصد کاهش یافته است.

از نظر زبان استنادات، استناد به منابع لاتین با اختلاف ۶ درصد بیش از منابع فارسی است. استناددهی به منابع چاپی بیش از ۶ برابر منابع اینترنتی بوده است. به طور کلی میزان استناد به مقالات بیش از سایر انواع منابع بوده که نشان می‌دهد محققان این حوزه بیشتر مقاله‌محور هستند. نتایج پژوهش حاضر مؤید یافته‌های محمدی و دادگر (۱۳۸۶)، و افتخاری و چشمه‌سهرابی (۱۳۸۹) است. آنها در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که در بین محمل‌های اطلاعاتی، مقاله‌ها بیش از کتاب‌ها و پایان‌نامه‌ها مورد استناد قرار گرفته‌اند، اما کیانمهر (۱۳۸۶) و ریاحی‌نیا (۲۰۱۰) بالاترین میزان استناد به انواع منابع اطلاعاتی را مربوط به کتاب‌ها دانسته‌اند. استناد به منابع لاتین بیشتر از استناد به منابع فارسی بوده است که با نتیجه تحقیقات شهریار (۱۳۸۵)، محمدی و دادگر (۱۳۸۶)، مقصودی (۱۳۸۷)، و افتخاری و سهرابی (۱۳۸۹) مطابقت دارد، به طوریکه تیمورخانی (۱۳۸۱) اظهار داشته که مؤلفان به منابع انگلیسی بیش از سایر منابع متکی هستند.

به طور کلی گرایش موضوعی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، «کتابخانه‌ها و مراکز منابع» است. البته باید گفت که در طبقه‌بندی لیزا، موضوع کتابخانه‌های عمومی وجود ندارد و این موضوع کلاً ذیل «کتابخانه‌ها و مراکز منابع» جای می‌گیرد. این امر به همراه بودن موضوع فصلنامه با فعالیت‌های نهاد کتابخانه‌های عمومی اشاره دارد. افتخاری و چشمه‌سهرابی (۱۳۸۹) نیز در بررسی موضوعی مقالات فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی به این نتیجه رسیدند که مقوله موضوعی «کتابخانه‌ها و مراکز منابع» بیش از سایر مقوله‌ها مورد توجه قرار گرفته است. نتایج پژوهش حاضر نیز تأییدکننده همین امر است. در حالی که پژوهش افقهی و باقری (۱۳۸۷) بر روی تحقیقات رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی نشان می‌داد که بیشترین گرایش روی موضوع «ذخیره و بازیابی اطلاعات کامپیوتری» است. در میان پژوهشگران خارجی، آلمنا^۱ (۱۹۶۶) و (۲۰۰۱) در بررسی مقالات مجله آفریقایی «علوم کتابداری، آرشیو و اطلاع‌رسانی» مطرح کرد که موضوع «فن‌آوری اطلاعات» بیش از سایر

1. Alemna

موضوع‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. این گرایش موضوعی می‌تواند ناشی از ورود فن‌آوری‌های جدید به این حوزه باشد.

کیفیت فنی و امکان دسترسی به مقالات یک مجله تخصصی از معیارهای تعیین اعتبار نشریات علمی کشور به حساب می‌آید (آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور، ۱۳۹۰). با توجه به آنکه تمهیدات لازم جهت دسترسی به نسخه چاپی فصلنامه فراهم شده و امکان دسترسی به متن کامل مقالات از طریق وبسایت مجله و با مراجعه به پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف وجود دارد، می‌توان گفت که دسترس‌پذیری به مقالات فصلنامه در سطح مطلوبی قرار دارد. کیفیت فنی چاپ مجله نیز از معیارهای قابل توجه در ارزیابی نشریات به حساب می‌آید که آرایش جلد و کیفیت فنی فصلنامه اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از شمار ۶۴ وضعیت بسیار مطلوبی پیدا کرده و می‌توان گفت این فصلنامه معیارهایی را که برای آرایش جلد و کیفیت فنی مجله وجود دارد را رعایت کرده است. تنها نقطه ضعف در این زمینه مربوط به کیفیت کاغذ است که این مسئله را می‌توان ناشی از افزایش قیمت کاغذ دانست.

در مجموع با توجه به نتایج این پژوهش و مقایسه کلی با مطالعه ابادری (۱۳۸۱) که ۱۱ دوره از فصلنامه پیام کتابخانه را مورد بررسی قرار داده بود می‌توان گفت که فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی سیر صعودی داشته و توانسته است خود را به مرزهای مطلوب نزدیک نماید و به تقویت و توسعه همه‌جانبه و عمیق حوزه کتابخانه‌های عمومی پردازد.

پیشنهادها

بر اساس آنچه از نتایج این پژوهش برمی‌آید پیشنهاد می‌شود:

- ۱) بهتر است دانشگاه‌ها و مراکز علمی که مشارکت کمتری در نگارش مقالات داشته‌اند، میزان همکاری علمی خود را با سایر مجلات علمی نیز مورد ارزیابی قرار دهند و در صورت وجود کاستی‌ها تمهیداتی نظیر برگزاری کارگاه‌های آموزشی مقاله‌نویسی، به منظور تقویت دانشجویان و پژوهشگران وابسته، در نظر بگیرند؛
- ۲) با توجه به آنکه ۱۴ درصد استنادها به منابع اینترنتی بوده است می‌توان به بررسی انواع مدارک مورد استفاده در این دسته از منابع اطلاعاتی پرداخت؛

۳) پیشنهاد می‌شود سایر نشریات در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و همچنین سایر حوزه‌های علمی تحلیل استنادی و محتوایی گردد و نتایج آن با وضعیت این فصلنامه مقایسه گردد؛

۴) میزان استناد به مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی در سایر مجلات داخلی و خارجی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور (۱۳۹۰). بازیابی ۲۴ مرداد ۱۳۹۲، از: <http://www.msrt.ir/sites/research/rppc/DocLib1/Forms/AllItems.aspx>
- اباذری، محمدرضا (۱۳۸۱). بررسی مقالات فصلنامه پیام کتابخانه از ابتدای انتشار تا پایان سال یازدهم. پیام کتابخانه، ۱۲ (۱-۲)، ۳۷-۴۱.
- اردلان افتخاری، سامیه و چشمه‌سهرابی، مظفر (۱۳۸۹). ارزیابی کمی و کیفی نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی از بهار ۱۳۷۷ تا بهار ۱۳۸۷. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۵۱ (۳)، ۵۳-۸۵.
- افقهی، اسماعیل و باقری، معصومه (۱۳۸۷). بررسی روند موضوعی تحقیقات رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اساس استادهای ۱۹۹۶-۲۰۰۵ در مقالات سالنامه آریست در سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۶. پیام کتابخانه، ۱۴ (۴)، ۵-۲۵.
- سلطانی، شیفته (۱۳۷۷). آشنایی با مجلات کتابداری ایران. فصلنامه کتاب، ۹ (۱)، ۶۵-۷۸.
- سلک، محسن و بزرگی، اشرف السادات (۱۳۸۹). تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در دو نشریه فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی و فصلنامه کتاب در سال‌های ۸۵ و ۸۶. دانش‌شناسی، ۱۰ (۱)، ۲۵-۴۱.
- سیدین، سیدمهرداد و باب الحوائجی، فهیمه (۱۳۸۸). تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای تهران شمال، علوم و تحقیقات تهران، علوم و تحقیقات اهواز و همدان در سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۸۶. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۵ (۵۶)، ۹۵-۱۲۹.
- صالحی، کیوان و رحیمی، حسین (۱۳۸۵). تبیین فرایند ارزیابی مجلات در مؤسسه اطلاعات علمی (آی. اس. آی). فصلنامه کتاب، ۱۷ (۲)، ۱۶۰-۱۴۱.
- عصاره، فریده (۱۳۷۷). تحلیل استنادی. فصلنامه کتاب، ۹ (۳-۴)، ۳۴-۴۸.
- درباره نشریه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی (بی.تا). بازیابی ۲۲ فروردین ۱۳۹۱، از سایت فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی: http://publij.ir/page.php?slc_lang=fa&sid=1&slct_pg_id=40
- کیانمهر، احترام (۱۳۸۶). تحلیل استنادی مقالات منتشر شده در مجلات کتابداری و اطلاع‌رسانی. فصلنامه کتاب، ۱۸ (۲)، ۱۰۱-۱۲۳.

- محمدی، مهدی و دادگر، امیرمتقی (۱۳۸۶). تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ۳۰ شماره فصلنامه «کتابداری و اطلاع‌رسانی» بین سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۸۴. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۰ (۲)، ۳۷-۷.
- محمودی، زلیخا و اخوتی، مریم (۱۳۸۷). تحلیل استنادی مقاله‌های پنج مجله علمی فارسی کتابداری و اطلاع‌رسانی بین سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۵. علوم و فن‌آوری اطلاعات ۲۴ (۲)، ۴۹-۶۵.
- مقصودی دریه، رؤیا (۱۳۸۷). تحلیل استنادی مأخذ مقالات در مجله‌های کتابداری (۱۳۸۰-۱۳۸۳). فصلنامه کتاب، ۱۹ (۱)، ۸۹-۷۳.
- ملیح، سعید (۱۳۷۶). تحلیل محتوای مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در نشریات ادواری فارسی منتشر شده در سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۴. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران.
- موحد، علی و ایزدی، پگاه (۱۳۸۹). ارزیابی کمی و کیفی مقاله‌های فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی طی دوره ۱۰ ساله. پژوهش‌های جغرافیایی طبیعی، ۴۲ (۷۱)، ۹۴-۸۳.
- نشریات علمی مصوب شورای راهبری ISC (۱۳۹۱). بازیابی ۲۴ مرداد ۱۳۹۲، از:
<http://www.isc.gov.ir/NASHRIYAT-ELMI-MOSAVAB/page1.htm>
- نوروزی، علیرضا (۱۳۸۶). کتابداری = علمی میان رشته‌ای. بازیابی در ۲۵ فروردین ۱۳۹۱، از:
<http://nouruzi.persianblog.ir/post/238>

References

- Aharony, N. (2012). Library and Information Science research areas: A Content Analysis of Articles from the Top 10 Journals 2007-8. *Journal of Librarianship and Information Science*, 44 (1), 27-35. Retrieved May 9, 2012, from: <http://lis.sagepub.com/content/44/1/27.abstract#ref-28>
- Alemna, A. A. (1996). The Periodical Literature of Library and Information in Africa: 1990-1995. *The International Information & Library Review*, 28 (2), 93-103. Retrieved May 9, 2012, from: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1057231796900077>
- Alemna, A. A. (2001). The Periodical Literature of Library and Information in Africa: 1996-2000. *Information Development*, 17 (4), 257-261. Retrieved May 9, 2012, from: <http://idv.sagepub.com/content/17/4/257.short>
- Chaurasia, K. K. (2008). *Bibliometric Analysis of Annuals of Library and Information Studies (2002-2006)*. Retrieved May 9, 2012, from: http://eprints.rclis.org/handle/10760/11756#_UA0zDKAZ4ug
- Riahinia, N. (2010). A Citation Analysis Study of M. A. Dissertations in the Library and Information Science Field in Universities in Tehran. *Library Review*, 59 (1), 56-64.

به این مقاله این‌گونه استناد کنید:

ابراهیمی میلاجردی، زینب و ریاحی‌نیا، نصرت (۱۳۹۳). مطالعه کمی و کیفی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از سال ۱۳۹۱-۱۳۸۷. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۰ (۳)، ۴۲۳-۴۴۵.

The Citation Study of Papers in the Journal of Information Science and Public Libraries

Zeynab Ebrahimi Milajerdi (Corresponding author)
MA Student of Information Science and Knowledge Studies, Kharazmi University
p.ebrahimi.m.m@gmail.com

Nosrat Riahinia
Professor, Department of Information Science and Knowledge Studies, Kharazmi University
nrjahinia@khu.ac.ir
Received: 4th May 2013; Accepted: 2th September 2013

Abstract

Purpose: The aim of this study was to examine 18 issues of the journal of Information Science and Public Libraries.

Methodology: This is a survey- descriptive study with a bibliometric approach. Citation analysis, one of the most popular bibliometric techniques, is used. The research population includes 18 issues of the Journal of Information Science and Public Libraries from the beginning of autumn 2008 (1387) to the end of winter 2011 (1391).

Findings: The results show the low level of participation by women, but the high level of male participation, in the writing of papers. Public universities, including Tehran University, have the largest share of scientific collaboration with the journal. In terms of the authors' fields, the collaboration of experts in the disciplines of "Library and Information Science" and Management was greater than that of experts from other fields of study. The average number of articles published in each issue of the journal was 7.7. Publication delays in the acceptance of papers indicate that the highest number of papers was accepted by the Journal in 2-3 months. Most of the journal's papers were scholarly research papers. Citing of the English language materials and of the papers occurred more than citing of other types of materials.

Originality/Value: The results of citation and bibliometric studies could be important for a range of audiences, including readers, authors, librarians and journal editorials, as these sorts of studies can show a clear picture of the journal function.

Keywords: Content analysis, Citation studies, Journal of Information Science and Public Libraries.